

L'art del dietari

Text > VICENÇ PAGÈS JORDÀ

El dietari és el gènere que es resisteix més a les regles, ja que les entrades poden ser llargues o curtes, personals o intemporals, fruit de vivències, de lectures, d'observacions, de reflexions. Un dietari pot incloure records, descripcions, diàlegs, aforismes, acudits, narracions, assajos..., totes les formes de la prosa i unes quantes de la poesia.

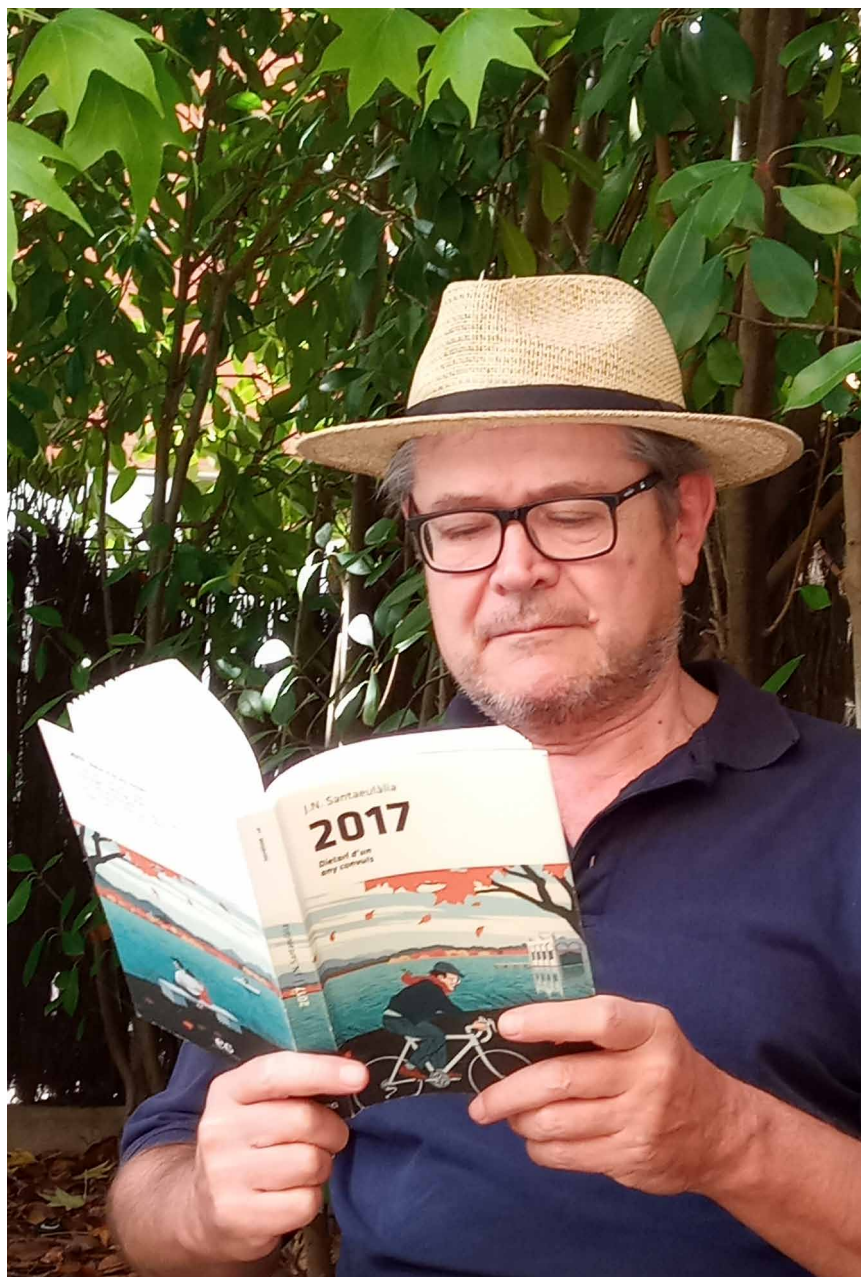
A 2017: *Dietari d'un any convuls*, publicat el 2021, J. N. Santaaulàlia (Banyoles, 1955) segueix el solc d'*El quadern gris* de Josep Pla i dels dietaris de Miquel Pairoli. Són autors que no escriuen «a cor obert», com Charles Baudelaire, sinó amb un gran sentit del pudor. Tots tres parlen de la natura, de la cultura i de les relacions humanes, però passant per alt la vida sentimental. Com els de Pla i de Pairoli, el de Santaaulàlia ens interessa perquè està escrit en una llengua viva i alhora literària, i perquè els continguts presenten maneres originals de veure el món.

Amb Pla, Santaaulàlia té en comú la freqüentació d'amics que afegixen un contrapunt popular a les lectures i les meditacions. Amb Pairoli coincideix en el testimoni d'un món (i també d'una llengua) que decau.

Parafraçant el comte de Buffon, podríem dir que el dietari és l'home. En fi, que en podem aprendre.

Per no cansar el lector (per lluitar contra la previsibilitat), cada dietari sol alternar diferents formats i distàncies, i també temes diversos. Als tres

autors esmentats els agrada passejar pels voltants d'on viuen (Palafrugell, Quart, Banyoles) fixant-se en les transformacions que hi sobrevenen amb cada estació, i escandir sentències en què resumeixen observacions i estats d'ànim. Vegem-ho a

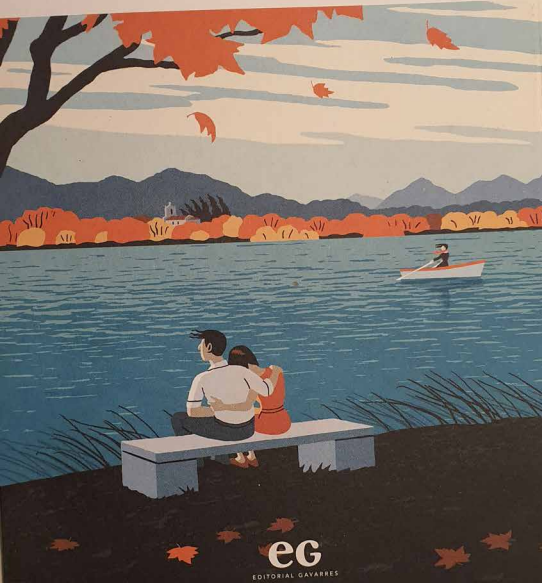

>>> J. N. Santaaulàlia fultejant 2017: *Dietari d'un any convuls*. (Foto: ARXIU J. N. SANTAULÀLIA)

2017. Dietari d'un any convuls

De totes les meves obres, aquesta és la més rica en personatges, anècdotes, reflexions, descripcions i records: una mirada personal sobre mi mateix i la gent i les coses que m'envolten. El llibre conté també un testimoni subjectiu dels fets d'octubre de 2017.

J.N. Santaaulàlia

>> Contraportada del dietari de Santaaulàlia.

(Foto: EDITORIAL GAVARRES)

2017: Dietari d'un any convuls: «L'eufòria petulant i policroma de la primavera deixa pas al seny humil dels bolets, les castanyes i les cireres d'arboç». Tots tres autors coincideixen en l'alternança entre la ruralia, Barcelona i els viatges (en aquest cas, a Itàlia, Menorca, Madrid i Brussel·les). Amb Pla, Santaaulàlia té en comú la freqüentació d'amics que afegeixen un contrapunt popular a les lectures i les meditacions. Amb Pairolí, potser perquè tots dos són més pròxims en el temps, hi coincideix en el testimoni d'un món (i també d'una llengua) que decau, però en canvi no concedeix gaire espai a la música ni la pintura. En cada dietari trobem (sobretot en el de Santaaulàlia, i molt menys en el de Pairolí) els fets externs, públics, actuals. L'any 2017 és el de l'atemptat gihadista de la Rambla, i sobretot el del referèndum de l'1 d'octubre, que suscita unes quantes reflexions («Volem guanyar-ho tot sense perdre res»), així com el conte «Habitació 155» i l'«Auca del 155». El dietari també serveix per fer-nos recordar els dubtes i les esperances que van precedir el referèn-

En un gènere desproveït d'un argument que atrapi el lector, el que compta és la capacitat d'observació i la música de la frase. Pel que fa a l'escriptura, el mateix autor s'aplica a si mateix el consell de la brevetat.

dum, i que sovint queden amagats per la contundència del judici, i sobretot de la condemna.

Cada dietari incorpora temes propis de l'autor. Com un epíleg a la seva tasca de professor, a Santaaulàlia li agrada retrobar antigues alumnes (de Síria, del Caixmir) i assabentar-se d'on les ha dut la vida, que sol ser a llocs on els coneixements que van aprendre a l'aula d'acollida de l'institut, especialment el català, resulten poc útils. Santaaulàlia també incorpora records, pròxims o llunyans, que transcendeixen l'any 2017: «El meu món infantil podia a benzina, xocolata i fems». En aquest àmbit, recordem l'homenatge que fa a la figura professoral de Modest Prats, la sorpresa que es va endur al llac Baikal (un dels fragments més aconseguits del llibre), o les aventures del seu gos Titus, que ens mostren una vessant bonhomiosa de la ironia.

L'autor assisteix de tant en tant a esdeveniments rellevants, o entrevista personatges que fan tasques que poden suscitar un interès periodístic, com si s'hi obligués per tal d'obrir el compàs del dietari, o potser per sortir de les divagacions interiors. Personalment, les entrades que em resulten més atractives són les que protagonitza Boris, pagès i alcalde, directe i alhora subtil; una figura popular i literària com tantes de les que apareixen als dietaris de Josep Pla. Impregnats d'expressions fresques, els diàlegs de Boris ens reconci-

lien amb el català de carrer, rural i irreverent: «Fotia un pet de sol que matava els capellans a l'ombra».

Un altre tema rellevant a *2017: Dietari d'un any convuls* són les paraules. Més d'una entrada està dedicada a analitzar-ne i comparar-ne unes quantes amb les equivalents en altres idiomes, especialment amb l'italià: *emmirallar-se*, *pessic*, *nata* (de les que es claven, o clavaven, a algú). L'autor banyolí reflexiona sobre la terminologia popular de la rosella, sobre els eufemismes de *morir*, curiosament antònims (*anar-se'n* i *quedar-s'hi*) i sobre el binomi *cava-xampany*. A aquests mots hi podem afegir els que, sense formar part del registre estàndard que sentim a TV3, ell mateix utilitza amb naturalitat, com *arrendar*, *engrunar*, *gardela*, *mainada*, *nyicris*, *patuleia*, *tomata*, *xava*. Finalment, val la pena fixar-se en el so i la textura dels noms propis que apareixen en el llibre, la majoria abreujats o amb afegitons populars: Què de les Saques, Ralita de Plaça, l'Hereuet de can Trull, Manel de la Muntada, Met Gum, Met Forcaire, Joan-Nai.

En un gènere desproveït d'un argument que atrapi el lector, el que compta és la capacitat d'observació i la música de la frase. Val la pena, per exemple, citar el que diu J. N. Santaaulàlia sobre la relació matrimonial que molts ciutadans estableixen amb el mòbil: «Esmorzen, dinen i sopen junts. Comparteixen lavabo i llit. Hi tenen sexe de tant en tant. I, al cap d'un temps, el canvien per un model més jove». Un altre moment memorable és el que dedica als vells hortolans: «Sovint d'esquena encorbada i de moviments pausats, són estrictes geòmetres d'espardenya, admirables cal·lígrafs amb aixada». El record de l'àvia de Santa Pau, que amb el podall tallava el cap de l'oca, fa pensar l'autor en l'estat de la llengua catalana: «I llavors l'oca, decapitada, feia encara dos o tres passos, sense saber que era morta». Pel que fa a l'escriptura, veiem com el mateix autor s'aplica a si mateix el consell de la brevetat: «Fora noses, fora greixos: liposucció textual».

Acabem amb dues mostres de frase sintètica, plena, aforística. La primera constata una paradoxa de la nostra època: «Tenir fills, avui, és un luxe només a l'abast dels més pobres». La segona és una de les sentències humorístiques de Boris: «Per mi, tot lo que no té mànec és tecnologia punta».